

Ewaluacja w polityce społecznej

Kryteria ewaluacji – użyteczność, trwałość, trafność

Dr hab. Ryszard Szarfenberg
(były) Instytut Polityki Społecznej UW

rszarf.ips.uw.edu.pl/ewalps/dzienne/

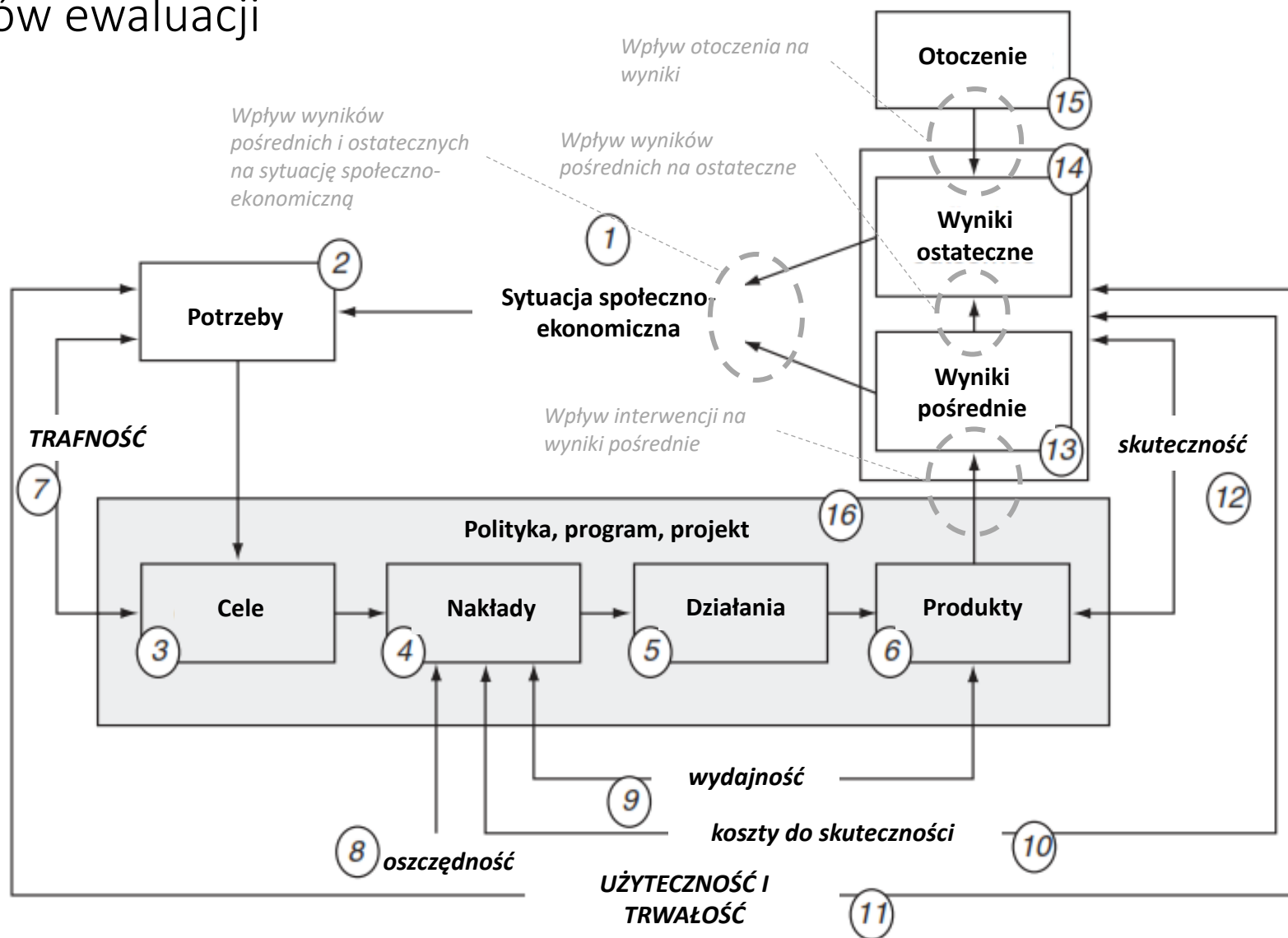
Rok akademicki 2021/2022

Tematyka wykładu

1. Kryteria **użyteczności, trafności i trwałości** w podstawowym modelu programu społecznego oraz w pięcioboku ewaluacyjnym
2. **Potrzeby są w samym sercu polityki społecznej** – potrzeby, pragnienia, preferencje a polityka społeczna jako interwencja publiczna
3. Uproszczone procedury **ewaluacji użyteczności, trafności i trwałości projektu** na podstawie diagnozy potrzeb odbiorców
4. Ewaluacja projektu pod względem użyteczności a **zadowolenie odbiorców z produktów projektu**

Kryteria użyteczności, trafności i trwałości w podstawowym modelu programu społecznego oraz w pięcioboku ewaluacyjnym

Logika projektu z mapą kryteriów ewaluacji

W ewaluacji pod względem użyteczności interesują nas kryteria, **które uwzględniają potrzeby**

Ewaluacja projektu pod względem kryteriów:

- **TRAFNOŚCI (7)**
- Oszczędności (8)
- Wydajności (9)
- Kosztów Do Skuteczności (10)
- **UŻYTECZNOŚCI I TRWAŁOŚCI (11)**
- Skuteczności (12)

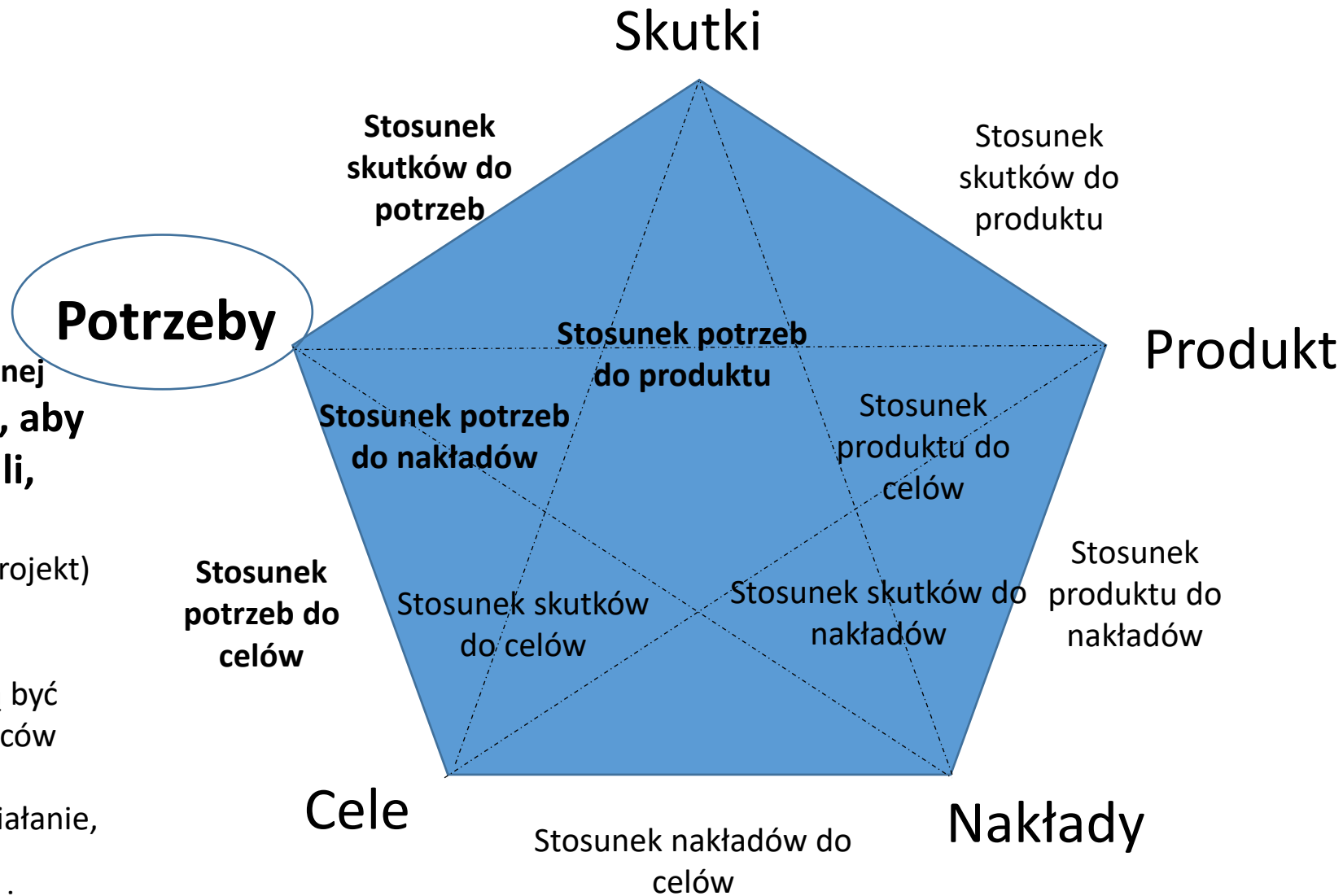
Zestawienie typowych kryteriów ewaluacji

- **Skuteczność:** jaki był wpływ produktów projektu na jego wyniki (skutki)? Na ile wyniki (skutki) projektu odpowiadają jego celom?
- **Efektywność:** w jakim stopniu nakłady były proporcjonalne do produktów, wyniku (skutków)?
 - Oszczędność – jak najmniejsze nakłady przy ustalonych produktach
 - Wydajność – jak największe produkty przy ustalonych kosztach
 - Koszty-skuteczność – jak najlepszy stosunek kosztów do wyników
- **Trafność:** w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom jego adresatów?
- **Użyteczność:** czy i na ile bilans skutków projektu jest zgodny z potrzebami jego odbiorców?
- **Trwałość:** jak długo będą trwać dodatni bilans skutków projektu zgodny z potrzebami odbiorców po jego zakończeniu?

Pięciobok ewaluacyjny –
podstawowe elementy
polityki społecznej i
relacje między nimi jako
podstawa do
wyznaczania kryteriów

Podstawowe elementy polityki społecznej

- **Potrzeby** – coś co niezbędne, aby odbiorcy lepiej funkcjonowali, więcej osiągnęli w życiu
- **Skutki** – to, co powoduje polityka (projekt) w życiu odbiorców; pozytywne i negatywne, chciane, niechciane...
- **Produkt** – to, za pomocą czego mają być spowodowane skutki w życiu odbiorców (np. świadczenia, regulacje)
- **Nakłady** – zasoby poświęcane na działanie, czyli na uzyskiwanie produktu
- **Cele** – to, co ma być osiągnięte dzięki zastosowaniu produktu

Cztery relacje z potrzebami ważne dla ewaluacji

1. **Skutki projektu do potrzeb** – jaki jest stosunek skutków projektu do potrzeb odbiorców? Przykładowe pytanie: czy i w jakim zakresie skutki projektu są zgodne z potrzebami jego użytkowników?
2. **Potrzeby do celów** – jaki jest stosunek między celami projektu a potrzebami jego grupy docelowej? Przykładowe pytanie: czy i w jakim zakresie cele projektu są zgodne z potrzebami docelowych uczestników?
3. **Potrzeby do produktów** – jaki jest stosunek produktów dostarczonych odbiorcom do ich potrzeb? Przykładowe pytanie: czy i w jakim zakresie produkt projektu jest zgodny z potrzebami jego docelowych odbiorców?
4. **Potrzeby do nakładów** – jaki jest stosunek nakładów na realizację projektu do nakładów niezbędnych do zaspokojenia potrzeb odbiorców? Przykładowe pytanie: czy i w jakim zakresie nakłady poniesione na projekt były proporcjonalne do nakładów koniecznych, aby zaspokoić potrzeby docelowych odbiorców?

Ale jak rozumieć potrzeby?

Trafność, użyteczność i trwałość wymagają określenia potrzeb

1. **Trafność:** porównujemy potrzeby z **celami** projektu (z jego skutkami zamierzonymi)
 2. **Użyteczność:** porównujemy potrzeby z **bilansem skutków** projektu
 3. **Trwałość:** porównujemy potrzeby z **bilansem skutków w średnim i długim czasie po projekcie**
- *Stąd zasadnicze pytanie o to, jak rozumieć potrzeby, jak je operacjonalizować, jak je opisywać i mierzyć?*
 - Dla ewaluacji pod względem tych kryteriów niezbędne są też:
 - 1) Określenie i opisanie celów projektu
 - 2) Zidentyfikowanie skutków projektu na tle innych czynników oraz określenie bilansu skutków (patrz skuteczność)
 - 3) Czas trwania bilansu skutków (skuteczność w czasie)

Ale jak rozumieć potrzeby?

„Pojęcie „potrzeby społecznej” jest w samym sercu polityki społecznej”, czyli potrzeby, pragnienia, preferencje ludzi a polityka społeczna jako interwencja publiczna

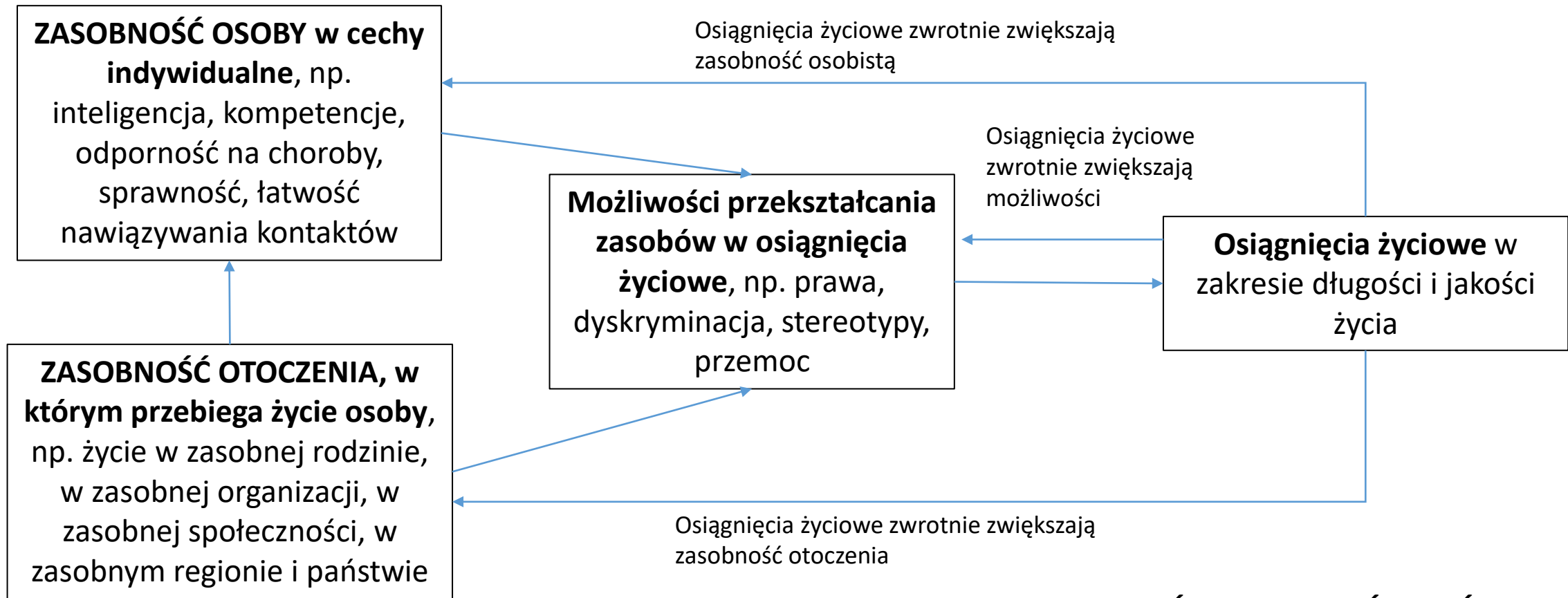
Cytat pochodzi z: [Mark Liddiard, Social Need and Patterns of Inequality and Difference, w: J. Baldock et al. \(red.\) Social Policy, 2 wyd., 2003](#). Definicja potrzeby społecznej z tej książki poniżej (omówienie rodzajów potrzeb na slajdzie 20)

social need a judgement that someone is lacking something (income, education, housing, or social care for example) that they ought to have, or has fallen below some minimum level in some area. The term can be given more precision by unpacking it into felt need, expressed need, normative need, comparative need, and technical need (see Chapter 5).

Dlaczego skuteczność i efektywność nie wystarczają jako kryteria ewaluacji?

1. Do tworzenia bilansów skutków polityki społecznej konieczne jest **odróżnienie jej skutków pozytywnych od skutków negatywnych** (skuteczność uwzględnia bilans skutków, a nie tylko skutki pozytywne)
2. Należy mieć ograniczone zaufanie do projektantów polityki społecznej (politycy, aktywiści), którzy deklarują w jej celach, że chcą osiągnięcia pozytywnych skutków dla obywateli
3. Jeżeli to nie cele polityki społecznej są standardem dla oceny jej skutków, to może nim być **niezależna diagnoza tego, co niezbędne dla dobrego życia obywateli (potrzeby)**
4. Mając niezależną diagnozę potrzeb obywateli, możemy stwierdzić, **które skutki polityki społecznej są pozytywne** (dają to, co niezbędne dla zwiększenia dobra życia obywateli), **a które negatywne** (dają to, co nie jest niezbędne, albo nawet dają to, co jest szkodliwe)

Potrzeby w modelu uwarunkowań osiągnięć życiowych

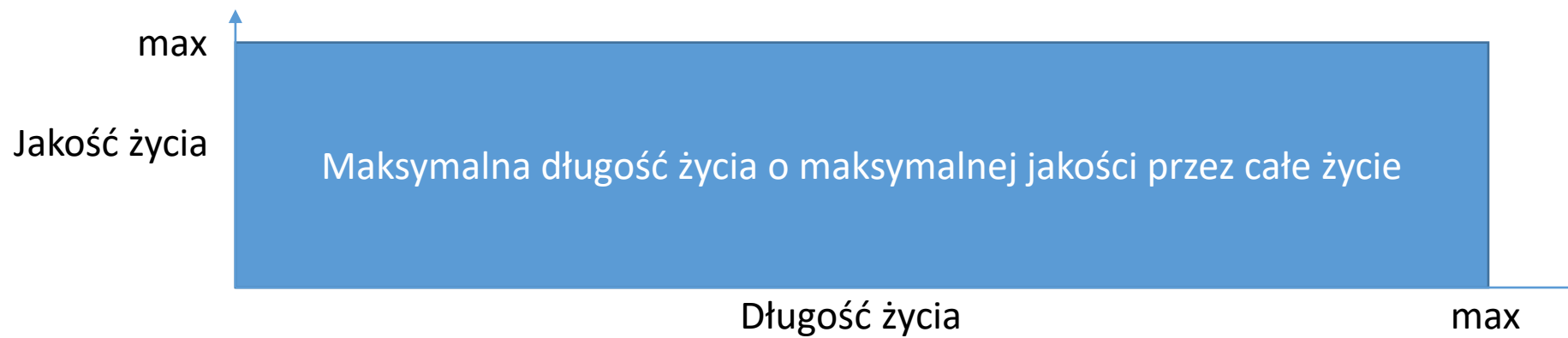
POTRZEBY JAKO NIEZBĘDNE ZASOBY => interwencja publiczna
=> zwiększenie zasobów osobistych i/lub otoczenia

POTRZEBY JAKO NIEZBĘDNE MOŻLIWOŚCI => interwencja publiczna
=> zmniejszenie barier
=> większe możliwości

UBÓSTWO I NIERÓWNOŚCI OSIĄGNIĘĆ ŻYCIOWYCH => interwencja publiczna
poprzez dostarczanie niezbędnych zasobów i możliwości (zaspokajanie potrzeb) => zmniejsza ubóstwo i nierówności osiągnięć życiowych

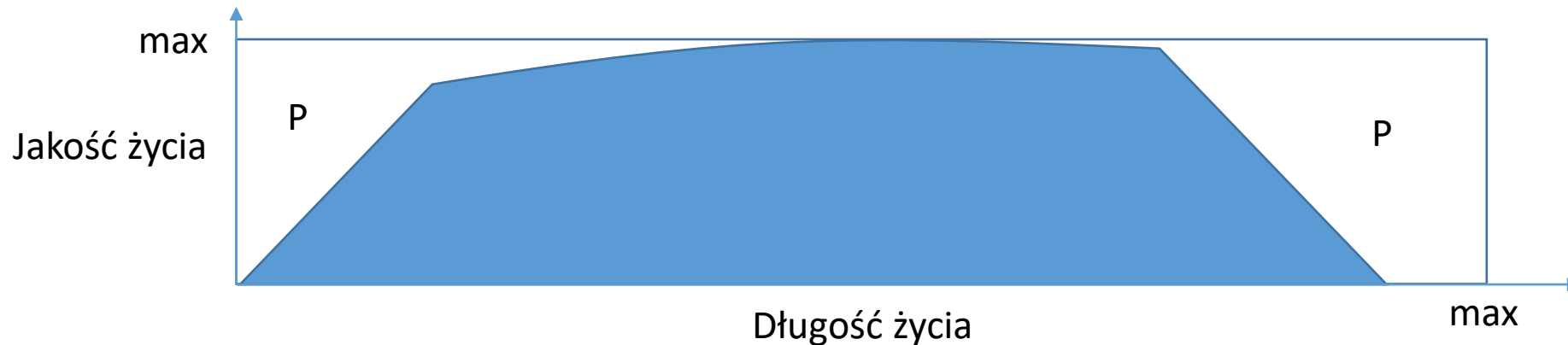
Potrzeby w perspektywie całożyciowej długości i jakości życia

Wyobraźmy sobie życie o maksymalnej długości i jakości

Zbyt niska jakość życia może powodować, że wydaje się ono niewarte przeżycia

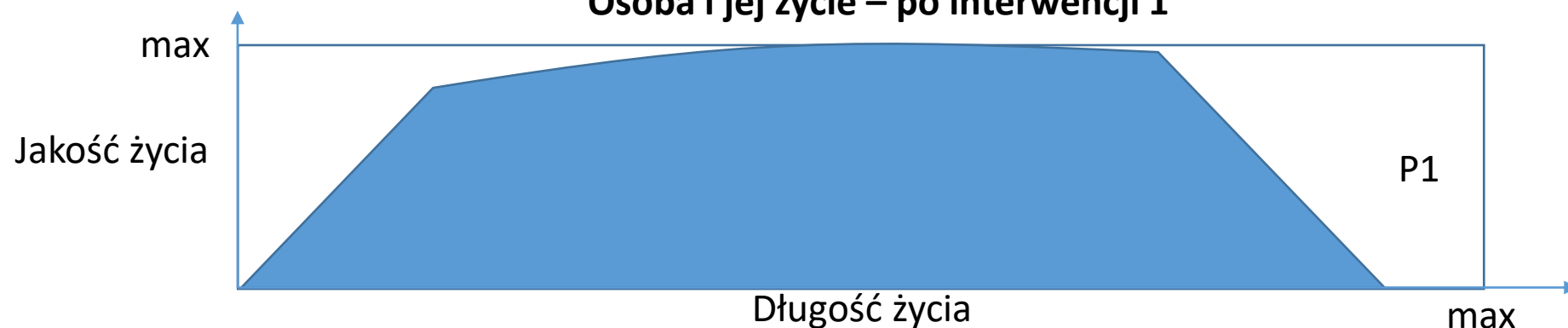
Faktyczne życie ludzi odbiega od życia o maksymalnej jakości i długości. Przykład

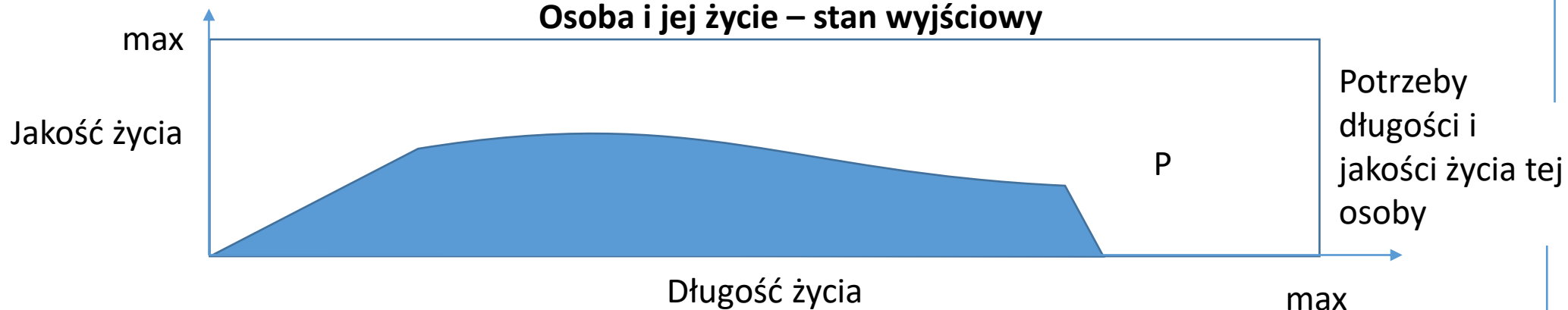
To życie było krótsze niż maksymalne i miało niższą jakość niż maksymalna w czasie gdy trwało. **Obszar P symbolizuje lukę między tym, co osiągnięto w obu wymiarach i tym co można było osiągnąć**

Potrzebą jest to, co jest niezbędne, aby ludzie żyli dłużej oraz aby żyli życiem jak najwyższej jakości. Jeżeli brak czegoś powoduje skracanie życia ludzi to oznacza, że jest to **potrzeba długości życia**. Jeżeli brak czegoś powoduje obniżenie jego jakości, bez skracania długości życia oznacza, że jest to **potrzeba jakości życia**. Zmniejszenie obszaru P po zaspokojeniu potrzeb w przykładzie to zmiana, o którą nam chodzi, gdyż osoba ta żyła życiem dłuższym i/lub lepszej jakości, niż gdyby jej potrzeby pozostały niezaspokojone

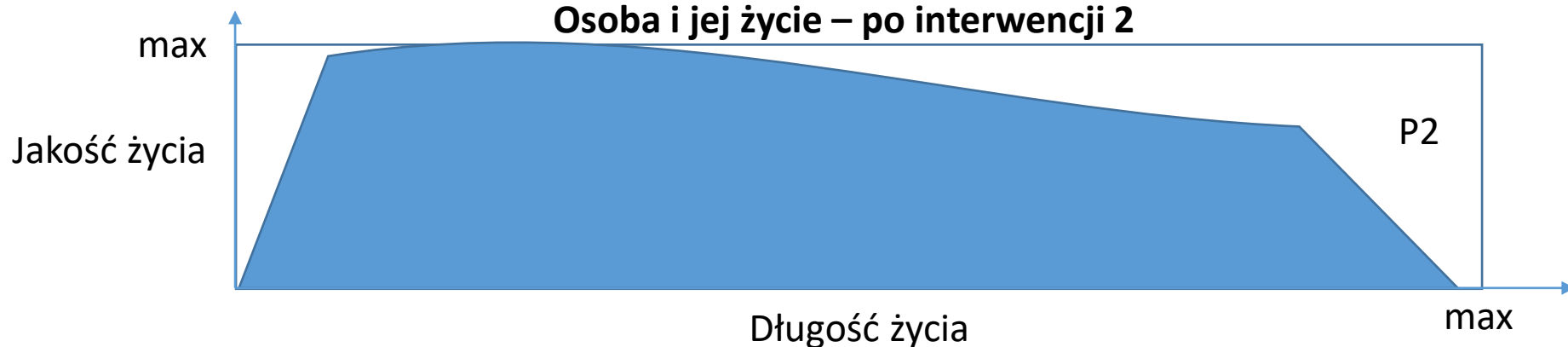
Osoba i jej życie – po interwencji 1

Osoba i jej życie – stan wyjściowy

Osoba i jej życie – po interwencji 2

Interwencja 1
zwiększająca
długość i jakość
życia, poprzez
dostarczenie tego,
co było niezbędne.
**Zmniejszenie
obszaru P do P1**

Interwencja 2
zwiększająca
długość i jakość
życia, poprzez
dostarczenie tego,
co było niezbędne.
**Zmniejszenie
obszaru P do P2**

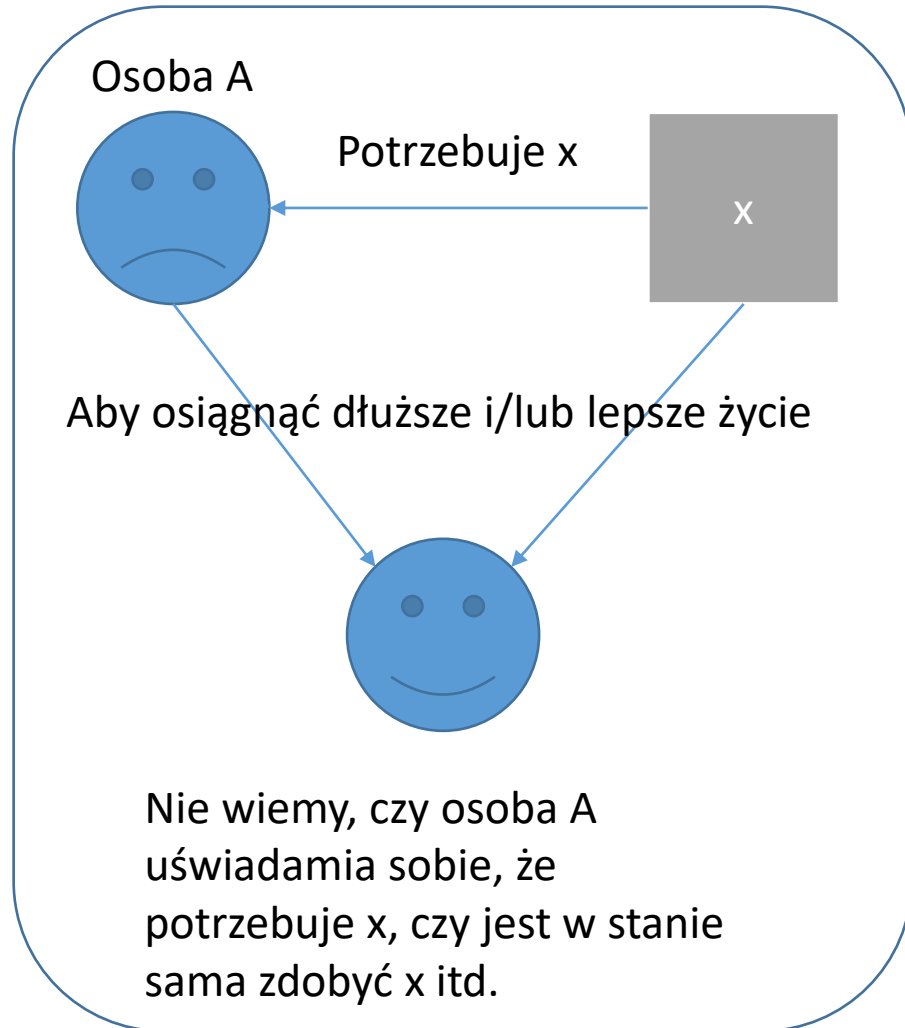
Subiektywne i obiektywne ujęcie potrzeb długości i jakości życia

Czy osoba A potrzebuje x subiektywnie? Czy osoba A jest przekonana, że x jest jej niezbędny do wydłużenia i/lub poprawienia jakości życia tej osoby?	Czy osoba A potrzebuje x obiektywnie? Czy z zewnętrznego punktu widzenia wiadomo, że x jest niezbędny dla wydłużenia i/lub poprawienia jakości życia osoby A?	
	TAK	NIE
TAK	1. Potrzeba subiektywno-obiektywna (niekontrowersyjna potrzeba)	2. Potrzeba subiektywno-nieobiektywna (konflikt opinii)
NIE	3. Potrzeba obiektywno-niesubiektywna (konflikt opinii)	4. Brak potrzeby (choć A może nadal chcieć x, a wtedy jest to czyste pragnienie , tzn. bez domieszki potrzeb)

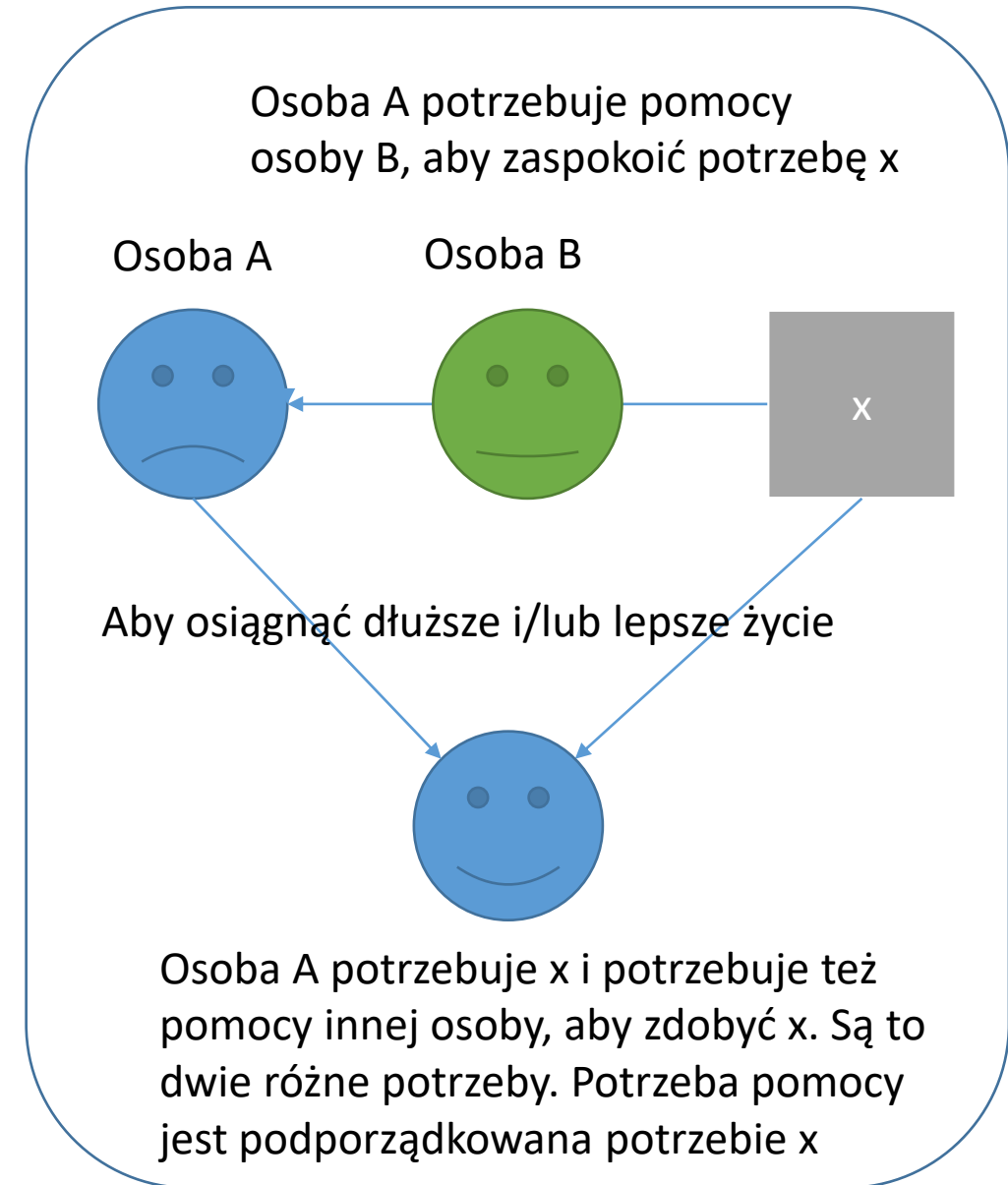
Sytuacja 4 oznacza, że **ani osoba A, ani zewnętrzni i kompetentni obserwatorzy jej życia nie uważają, że x jest jej niezbędny. Może się zdarzyć, że nadal osoba A chce x.** Nie wszystkie nasze pragnienia muszą być związane z subiektywnymi i/lub obiektywnymi potrzebami. Są również takie przypadki pragnień, które mogą być sprzeczne z potrzebami, osoba A chce czegoś, co jest dla niej szkodliwe lub nie chce czegoś, co jest niezbędne dla dobra jej życia. Z tego powodu nie należy polegać wyłącznie na pragnieniach odbiorców, gdy projektuje się programy czy projekty społeczne. Całkowite zignorowanie pragnień odbiorców oczywiście też nie jest zalecane

Należy odróżnić potrzebę czegoś od potrzeby pomocy w zdobyciu tego czegoś

Ogólna relacja potrzeby długości i/lub jakości życia

Sytuacja typowa dla potrzeby pomocy w zaspokajaniu potrzeb życiowych

Skutki zaspokojenia
potrzeby życiowej a
skutki pomocy w
zaspokajaniu potrzeb
tego rodzaju

<i>Czy A potrzebuje x, aby żyć dłużej i/lub lepiej?</i>	<i>Czy A ma x?</i>	
	<i>Tak</i>	<i>Nie</i>
<i>Tak</i>	1. Zaspokojona potrzeba	2. Niezaspokojona potrzeba
<i>Nie</i>	3. Brak potrzeby, ale A ma x	4. Brak potrzeby i A nie ma x

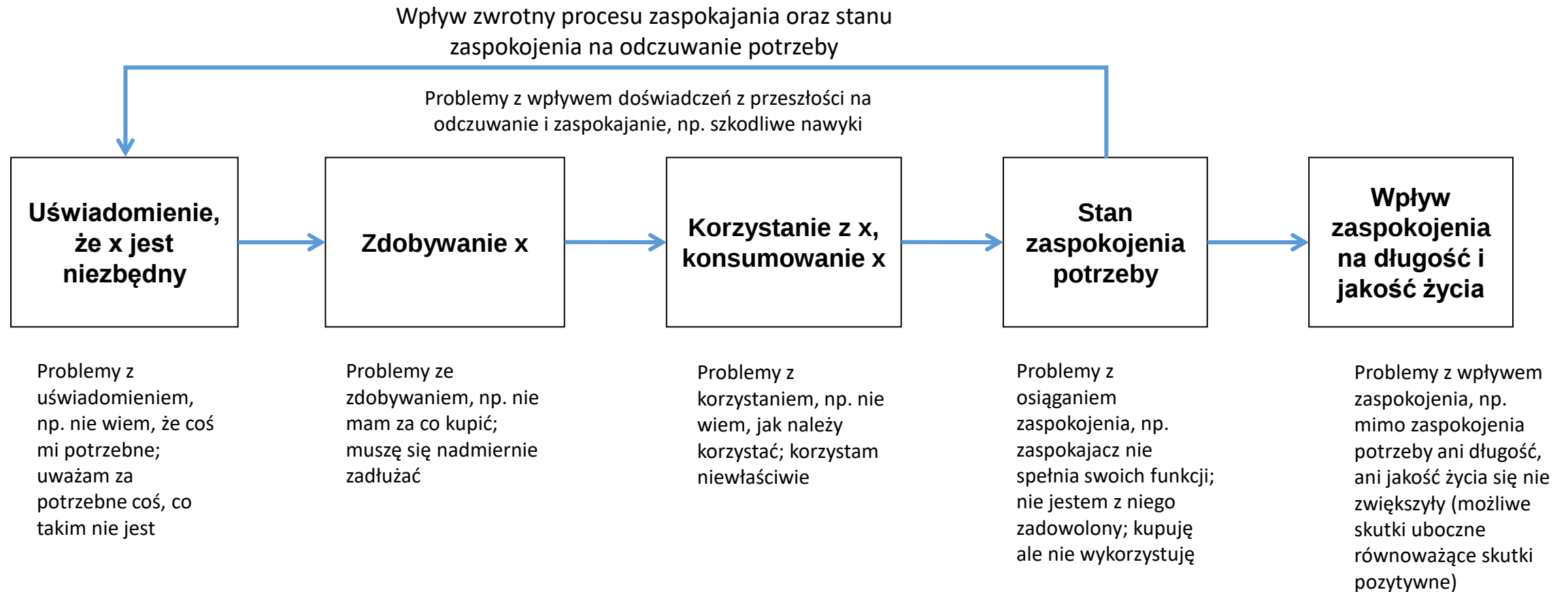
Komentarz do tabeli. Jeżeli mamy do czynienia z sytuacją:

- zaspokojonej potrzeby (1), to **skutkiem tego będzie, że A będzie żyła dłużej i/lub lepiej (korzyść życiowa)**
- niezaspokojonej potrzeby (2), to **skutkiem tego będzie, że A będzie żyła krócej i/lub gorzej niż by mogła mając x (szkoda życiowa)**
- braku potrzeby i posiadaniem x (3), to nie wiemy, jakie będą tego skutki dla długości i jakości życia A (posiadanie x może być korzystne, ale nie jest konieczne, aby życie było dłuższe i/lub lepsze)
- braku potrzeby i nie posiadaniem x (4), to nie wiemy, jakie będą tego skutki dla długości i jakości życia

Jeżeli dodatkowo **A potrzebuje pomocy, aby mieć x, który jest jej niezbędny do dłuższego i/lub lepszego życia**, to wówczas pojawiają się dodatkowe skutki drugiego rodzaju

- **Skutki pomocy w zaspokojeniu potrzeby x inne niż zaspokojenie potrzeby x**, tzn. jeżeli pomożemy skutecznie, to A będzie miała zaspokojoną potrzebę x, ale mogą pojawić się skutki uboczne, np. A będzie oczekiwała pomocy w kolejnych sytuacjach mimo, że ta pomoc może już nie być niezbędna, B zażąda czegoś od A w przyszłości

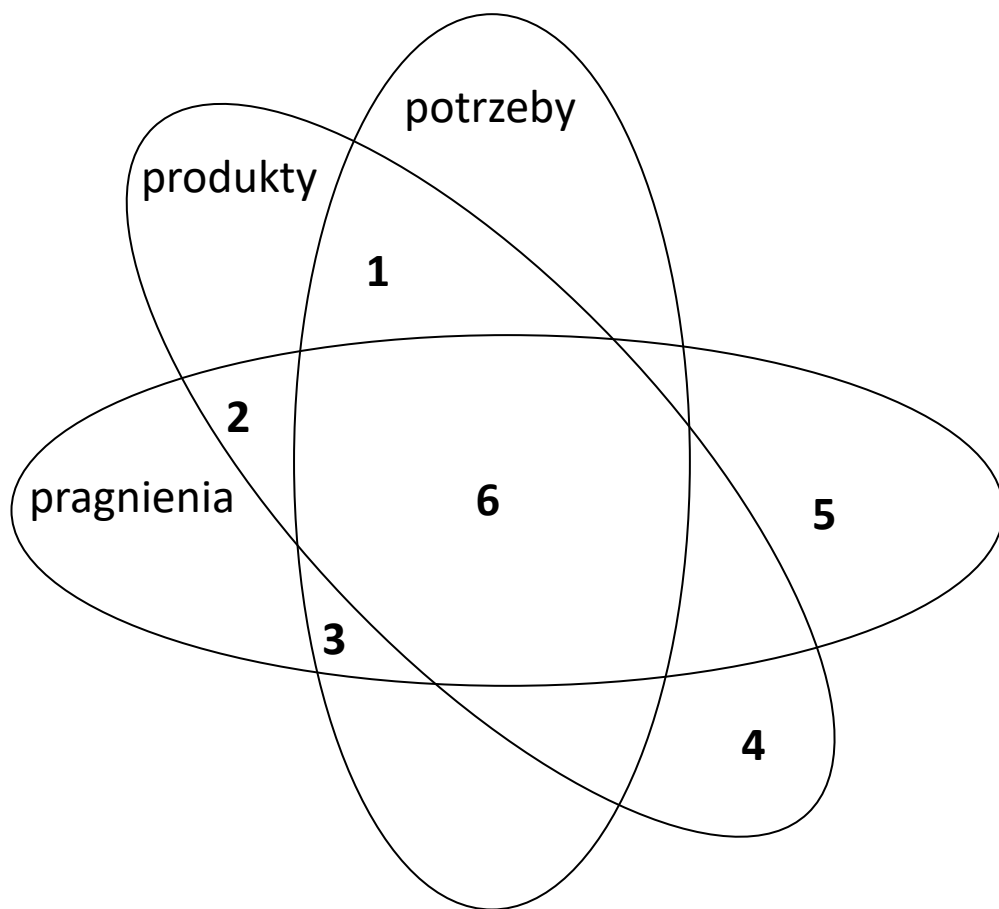
Proces zaspokajania potrzeb oraz możliwe problemy wymagające interwencji publicznej

Możliwe powiązania produktów programu/projektu z rozwiązywaniem problemów w procesie zaspokajania potrzeb

1. Produkty projektu rozwiązują **problemy z odczuwaniem i identyfikowaniem tego, co jest potrzebne**
2. Produkty projektu rozwiązują **problemy z dostępnością tego, co jest potrzebne**
3. Produkty projektu rozwiązują **problemy z użytkowaniem, konsumowaniem tego, co jest potrzebne**
4. Produkty projektu rozwiązują **problemy z osiągnięciem stanu zaspokojenia potrzeby przez to co potrzebne**
5. Produkty projektu rozwiązują **problemy z wpływem procesu zaspokajania potrzeb w przeszłości na ten proces w przyszłości**
6. Produkty projektu rozwiązują **problemy z wpływem stanu zaspokojenia potrzeby na długość i jakość życia podmiotu potrzeby**

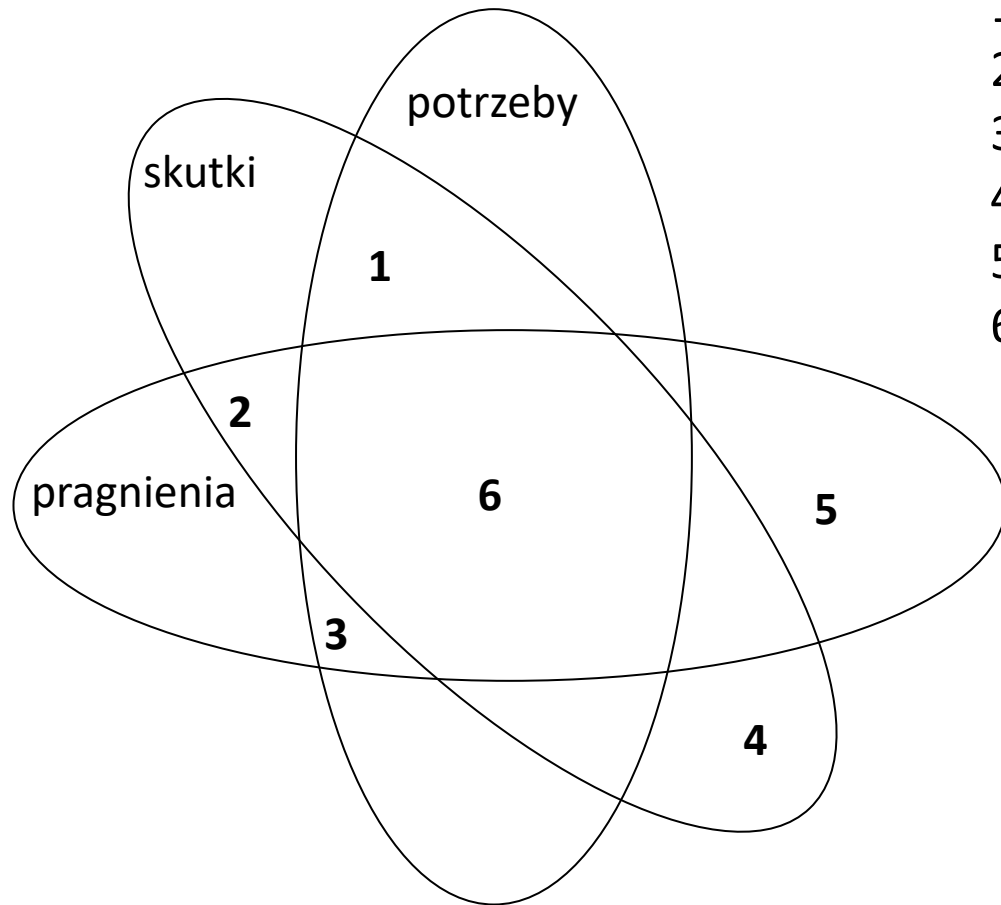
Kombinacje potrzeby i pragnienia w odniesieniu do produktów projektu

- 1 – **produkty**, które są **niechciane**, ale **potrzebne**
- 2 – **produkty**, które są **chciane**, ale **niepotrzebne**
- 3 – **brak produktów**, które są **chciane i potrzebne**
- 4 – **produkty**, które nie są **ani chciane, ani potrzebne**
- 5 – **brak produktów**, które są **chciane, ale niepotrzebne**
- 6 – **produkty**, które są **chciane i potrzebne**

Produkty wywołują skutki w odbiorcach projektu i w krótkim, średnim i długim okresie. **Odbiorcom łatwiej jest sformułować pragnienie tego, co się im oferuje, niż pragnienie tego, co produkt ma w nich wywołać.** Można zakładać, że każdy chce żyć dłużej życiem lepszej jakości, ale nie każdy zdaje sobie sprawę, czego powinien pragnąć, aby to osiągnąć (jakich produktów projektów, jakich skutków bezpośrednich i pośrednich)

Kombinacje potrzeby i pragnienia w odniesieniu do skutków wywołanych przez produkty projektu

- 1 – **skutki**, które są **niechciane, ale potrzebne**
- 2 – **skutki**, które są **chciane, ale niepotrzebne**
- 3 – **brak skutków**, które są **chciane i potrzebne**
- 4 – **skutki**, które nie są **ani chciane, ani potrzebne**
- 5 – **brak skutków**, które są **chciane, ale niepotrzebne**
- 6 – **skutki**, które są **chciane i potrzebne**

Chęć uzyskania produktu projektu ze względu na jego chciane skutki oznacza, że **pragnienie produktu jest instrumentalne wobec pragnienia jego skutków** (chcemy go tylko dlatego, że ma nam dać określony skutek, np. znalezienie pracy). Uczestnictwo w projektach ma jednak wiele różnych skutków, z których odbiorcy zdają sobie sprawę, **ale też takich, z których nie zdają sobie sprawy**, np. dzieci nie wiedzą, że wczesna interwencja sprawi, że ich życie dorosłe będzie miało inny przebieg

Rodzaje potrzeb – przykładowe ujęcie (Jonathan Bradshaw)

1. **Potrzeba normatywna:** to, co niezbędne według ekspertów w danej sferze życia, np. niezbędna ilość kalorii, dla dobrego funkcjonowania w zawodach wymagających wysiłku fizycznego (eksperskie standardy zaspokojenia potrzeb: minimum egzystencji, minimum socjalne)
2. **Potrzeba odczuwana:** to, co osoba lub grupa uznaje za niezbędne dla siebie
3. **Potrzeba wyrażana:** jest to potrzeba odczuwana, która staje się faktycznym popytem na określone dobra i usługi
4. **Potrzeba porównawcza:** to, co jest niezbędne na podstawie porównania różnic w dostępie ludzi do zasobów, np. jeżeli większość ma dostęp do zasobu x, a część nie ma, to x jest potrzebą porównawczą tych, którzy tego dostępu nie mają
5. **Potrzeba techniczna:** innowacje technologiczne, medyczne i inne, które stają się potrzebą odczuwaną, wyrażaną, porównawczą, normatywną (dodatkowy rodzaj w stosunku do koncepcji Bradshawa)

Rodzaje potrzeb – przykładowe ujęcie (Tomasz Kocowski)

POTRZEBY EGZYSTENCJI

1. pokarmowe
2. ekologiczne
3. rekreacyjne
4. zdrowotne
5. bezpieczeństwa
6. mieszkaniowe
7. odzieżowe.

POTRZEBY FUNKCJONALNE

14. informacyjne
15. sprawnościowe
16. instrumentalne
17. lokomocyjne
18. swobody
19. innowacji
20. napędowe.

POTRZEBY PROKREACJI I ROZWOJU

8. reprodukcji
9. opieki
10. dydaktyczne
11. wychowawcze
12. rodzinne
13. samorealizacji.

POTRZEBY SPOŁECZNE

21. przynależności
22. łączności
23. organizacji
24. więzi emocjonalnej
25. konformizmu
26. uspołecznienia
27. społecznej użyteczności
28. społecznej gratyfikacji
29. akceptacji
30. współuczestnictwa
31. ochrony i autonomii jednostki.

POTRZEBY PSYCHICZNE

32. subiektywne potrzeby egzystencji
33. subiektywne potrzeby prokreacyjne
34. subiektywne potrzeby rozwoju
35. subiektywne potrzeby funkcjonalne
36. subiektywne potrzeby społeczne
37. psychoorganizacji
38. erotyczne
39. recepcji kultury
40. estetyczne
41. aktywnej rekreacji
42. ludyczne.

[Tomasz Kocowski, *Potrzeby człowieka. Koncepcja systemowa*, 2 wyd. 1982](#)

Komentarz. Z tego zestawienia wynika, że jest wielka różnorodność tego, co ludziom jest niezbędne do długiego życia o wysokiej jakości. Jeżeli potrzeby są w sercu polityki społecznej, to jest to serce o bardzo dużej pojemności. Skala interwencji publicznej powinna być jednak dostosowana również do dużej zdolności ludzi do samodzielnego zaspokajania swoich potrzeb (pomoc nie musi być niezbędna)

Uproszczone procedury ewaluacji użyteczności,
trafności i trwałości projektu w powiązaniu z
potrzebami odbiorców

Uproszczona procedura ewaluacji użyteczności projektu

1. **DIAGNOZOWANIE POTRZEB GRUPY DOCELOWEJ PROJEKTU**
2. **Produkt diagnozowania potrzeb** – raport wyliczający i opisujący potrzeby adresatów projektu, część diagnostyczna projektu
3. **Zidentyfikowanie wszystkich skutków projektu** (badanie skutków produktów projektu i ich bilansu)
4. **Produkt procesu określania skutków projektu** – raport wyliczający skutki i opisujący bilans skutków projektu
5. **PORÓWNANIE POTRZEB ODBIORCÓW PROJEKTU Z BILANSEM SKUTKÓW PROJEKTU** (czyli porównanie treści 2 z 4)
6. **Produkt porównania potrzeb adresatów z wynikami projektu** – raport wyliczający i opisujący podobieństwa i różnice między potrzebami i bilansem skutków
7. **OCENA POZIOMU UŻYTECZNOŚCI WYNIKÓW PROJEKTU**

Uproszczona procedura ewaluacji trafności celów projektu (użyteczność celów projektu)

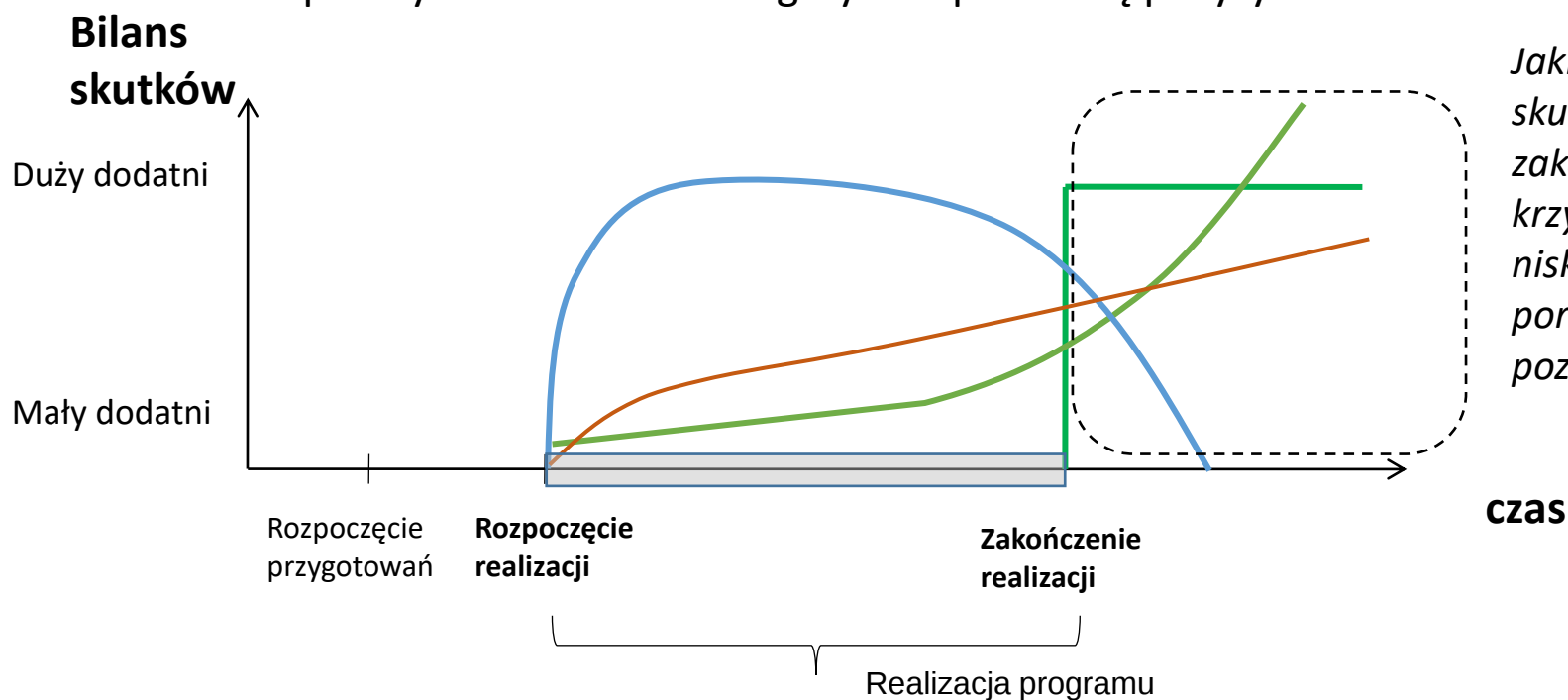
1. **DIAGNOZOWANIE POTRZEB ODBIORCÓW PROJEKTU**
2. **Produkt diagnozowania potrzeb** – raport z diagnozy potrzeb, część diagnostyczna projektu
3. **Formułowanie celów projektu**
4. **Produkt formułowania celów projektu** – raport z procesu formułowania celów, wyliczenie i opis celów projektu
5. **PORÓWNANIE DIAGNOZY POTRZEB ADRESATÓW Z CELAMI PROJEKTU (CZYLI PORÓWNANIE TREŚCI 2 Z 4)**
6. **Produkt porównania potrzeb z celami** – stwierdzenie ewentualnych rozbieżności między potrzebami adresatów projektu a celami projektu
7. **OCENA POZIOMU TRAFNOŚCI CELÓW PROJEKTU**

Uproszczona procedura ewaluacji trwałości użyteczności skutków projektu

1. **DIAGNOZOWANIE POTRZEB ODBIORCÓW PROJEKTU**
2. **Produkt diagnozowania potrzeb** – raport wyliczający i opisujący potrzeby adresatów projektu, część diagnostyczna projektu
3. **Identyfikacja skutków projektu** (badanie skutków produktów projektu i ich bilansu w krótkim, średnim i długim czasie po zakończeniu projektu)
4. **Produkt procesu określania bilansu skutków projektu** – raport wyliczający skutki i opisujący bilans skutków projektu w czasie po projekcie
5. **PORÓWNANIE POTRZEB ODBIORCÓW PROJEKTU Z BILANSEM SKUTKÓW PROJEKTU W CZASIE** (CZYLI PORÓWNANIE TREŚCI 2 Z 4)
6. **Produkt porównania potrzeb adresatów z wynikami projektu** – raport wyliczający i opisujący podobieństwa i różnice między potrzebami i bilansem skutków w krótkim, średnim i długim czasie po zakończeniu projektu
7. **OCENA POZIOMU TRWAŁOŚCI UŻYTECZNOŚCI WYNIKÓW PROJEKTU**

Bilans skutków projektu w czasie

Przebieg relacji między programem a jego dodatnim bilansem skutków w czasie może być różny, co symbolizują krzywe o różnych kolorach. UWAGA! Pominięto możliwość, że bilans skutków będzie ujemny, np. po pewnym czasie skutki negatywne przeważą pozytywne

Jaki jest przebieg bilansu skutków projektu po jego zakończeniu? Niebieska krzywa reprezentuje niską trwałość w porównaniu z pozostałymi projektami

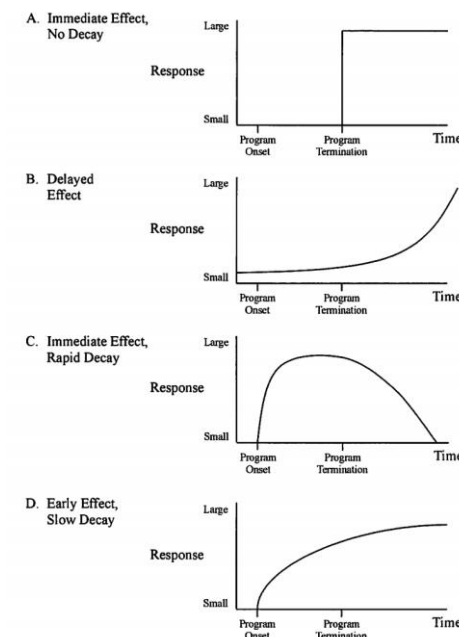

Figure 2.9. Some different possible forms for program-effect decay functions. From M. W. Lipsey, *Design Sensitivity*, p. 149, copyright © 1990 by Sage Publications. Reprinted by permission of Sage Publications, Inc.

Steward I. Donaldson, *Program Theory-Driven Evaluation Science Strategies and Applications*, 2007 s. 36

Ewaluacja projektu pod względem użyteczności a
zadowolenie odbiorców z produktów projektu

Satysfakcja, zadowolenie adresatów projektu a użyteczność bilansu skutków projektu

- Ocena użyteczności projektu opiera się na porównaniu potrzeb jego docelowych użytkowników z bilansem skutków projektu, czyli ogólnie z wpływem produktów projektu na długość i jakość ich życia w krótkim, średnim i w długim okresie

Jak jednak oceniać użyteczność, jeżeli nie mamy informacji ani o potrzebach adresatów projektu, ani o bilansie skutków projektu?

- Dwie możliwe odpowiedzi na to pytanie
 1. Jeżeli nie mamy informacji o potrzebach i/lub o skutkach projektu, należy uznać, że **nie ma możliwości oceny jego użyteczności ALBO**
 2. Jeżeli nie mamy informacji o potrzebach i/lub o skutkach projektu, **należy wykorzystać informację pośrednio dotyczącą użyteczności, np. zadowolenie odbiorców z otrzymanych produktów**
- W przypadku odpowiedzi 2 należy pamiętać, że zadowolenie z czegoś, co odbiorcy otrzymali bezpłatnie (typowe dla projektów społecznych) niekoniecznie dobrze informuje o tym, że to, co otrzymali było niezbędne dla poprawy długości i/lub jakości ich życia, albo że było choćby neutralne, bo mogło być też szkodliwe (skutki uboczne uczestnictwa w programach społecznych)

Czego się dowiedzieliśmy? Podsumowanie

1. Ocena ewaluacyjna produktów i skutków projektów społecznych wymaga **zestawienia ich z potrzebami odbiorców** (produkty mogą nie być niezbędne, skutki bezpośrednie i pośrednie mogą nie być niezbędne do wydłużenia życia i/lub zwiększenia jakości życia)
2. Aby dokonać ewaluacji użyteczności projektu społecznego, należy dokonać **diagnozy potrzeb odbiorców**
3. **Potrzeby są w centrum polityki społecznej** w tym sensie, że ma ona na celu wspomaganie ludzi w osiąganiu tego, co jest niezbędne, aby ich życie było dłuższe i było wyższej jakości (potrzeby życiowe)
4. **Proces zaspokajania potrzeb** wiąże się z wieloma wyzwaniami, na które powinny odpowiadać programy i projekty społeczne
5. Ocena ewaluacyjna użyteczności **wyłącznie na podstawie zadowolenia odbiorców z produktów polityki czy projektu** nie uwzględnia możliwych rozbieżności między stanami zadowolenia z produktów projektu a stanami zaspokojenia obiektywnych potrzeb życiowych

Literatura i film z wykładem

- R. Szarfenberg, *Kryteria ewaluacji pomocy społecznej*, punkty Użyteczność, Trafność, Trwałość, 2010
- Maria Theiss, Kryteria ewaluacji, w: B. Szatur-Jaworska (red.), *Ewaluacja w służbach społecznych*, 2010, punkty Użyteczność, Trafność, Trwałość

Film z wykładem (połączona część wykładu z 8.12 z wykładem z 15.12)
(2020/2021)